

En skola mot strömmen: De exklusiva brödernas skola i Sverige

AV SANJA NILSSON OG PETER ÅKERBÄCK

Denne artikkelen gir en grundig gjennomgang av Plymouth Brethren Christian Church, også kjent som de eksklusive Plymouthbrødrene, og deres historie i Sverige. Ved å utforske sentrale doktriner og livsstil, med særlig fokus på den ikke-konfesjonelle skolen drevet av en gruppe medlemmer, OneSchool Global, belyser artikkelen hvordan stigmaet rundt bevegelsen manifesterer seg i bekymringer rundt barnas skolegang. Artikkelen undersøker også hvordan media påvirker offentlighetens oppfatning av skolen gjennom den negative fremstillingen av forsamlingen, og hvordan dette påvirker skolens forhold til skoleinspeksjonen. Gjennom denne analysen får leseren innsikt i de utfordringene Plymouthbrødrene står overfor i det svenske samfunnet.

Nøkkelord: Plymouthbrødrene, utdanning, skole, media, stigma

Inledning

I det svenska utbildningslandskapet har religiösa friskolor länge varit föremål för debatt, särskilt när de drivs av samfund som uppfattas som slutna eller kontroversiella. En av de mest omdiskuterade aktörerna i detta sammanhang är de exklusiva Plymouthbröderna, en internationell kristen rörelse med rötter i 1800-talets Storbritannien. I Sverige har rörelsen etablerat sig genom bland annat OneSchool Global – en internationell skolorganisation som driver utbildning i enlighet med församlingens värderingar. Denna artikel undersöker friktionerna mellan OneSchool Global i Sverige, svenska myndigheter och nyhetsmedier med särskilt fokus på hur dessa relationer påverkar skolans legitimitet och handlingsutrymme.

Syftet med artikeln är att uppdatera en analys av hur OneSchool Global positionerar sig i ett sekulärt utbildningssystem och hur denna positionering uppfattas och utmanas av externa aktörer, som ett sätt att bygga vidare på den forskning av Frisk och Nilsson (2021) som i sin tur bygger på samma empiriska material som en tidigare studie av Frisk, Nilsson och Åkerbäck (2018) och ger en djupgående beskrivning av barnuppfostran och skolgång inom Plymouthbrödernas kristna församling i Sverige. Den artikeln baserades på intervjuer med barn och unga från 2014 till 2015 och fokuserade på identitet och socialisering. Vidare behandlade den Laboraskolan, den offentliga debatten kring sådana skolor och även intervjuer och belyste föräldrars och barns erfarenheter av skolan, som 2019 bytte namn till OneSchool Global Nyby Campus. Eftersom den här typen av rörelser utvecklas förhållandevis snabbt ser vi ett behov av kontinuerligt uppdaterad forskning kring både rörelsen och skolan. Frisk och Nilsson (2021) innehöll en intervju med dåvarande rektorn från 2016. Föreliggande artikel presenterar observationer samt intervjumaterial från den nuvarande rektorn (2024) som på flera plan infört förändringar som påverkar skolans innehåll samt inkluderar Skolinspektionens rapporter sedan 2017 där artikeln från 2021 avstannade.

Genom att kombinera en religionssociologisk förståelse av sektaristiska rörelser med medieteoretiska perspektiv på journalistik rörande religion och då särskilt 'sekt', belyser även den här artikeln hur religiös särart och offentlig granskning samverkar i formandet av skolans offentliga bild. Den centrala problemställningen rör hur en religiös minoritetsinstitution försöker navigera mellan intern autonomi och extern anpassning i ett samhälle där religiös neutralitet ofta betraktas som norm. Det empiriska materialet utgörs av en semistrukturerad intervju med skolans nuvarande rektor genomförd under våren 2024, rapporter och beslut från Skolinspektionen som innefattar nya rapporter sedan Frisk och Nilsson (2021) samt denna gång en genomgång av mediebevakning, särskilt artikelserien i *Hallandsposten*, *Smålänningen* och inslag från *Kalla Fakta*. Intervjun ger inblick i skolans självförståelse och strategier medan myndighetsdokumenten belyser hur skolan bedöms utifrån nationella regelverk. Mediebevakningen fungerar som en spegel för hur skolan och församlingen framställs i offentligheten.

Metodologiskt bygger studien på kvalitativ innehållsanalys, där intervjumaterialet och dokumenten analyseras tematiskt. Fokus ligger på att identifiera återkommande mönster i hur skolan beskrivs, försvaras och kritiseras. Den religionssociologiska ramen utgår från en förståelse av sekter inte som avvikande i moralisk bemärkelse, utan som en särskild organisationsform med tydliga gränser mot omvärlden (Wallis 1975). Detta möjliggör en analys som undviker värderande kategoriseringar och i stället fokuserar på strukturella och kommunikativa aspekter. I denna text har vi valt att använda det mindre laddade begreppet *nya religiösa rörelser* vilket är praxis inom stor del av forskningen kring liknande grupper. Vidare används ett medieteoritiskt perspektiv som betonar nyhetsmediers tendens att prioritera kontroverser och skandaler framför nyanserad rapportering (Hjarvard 2008). Denna logik påverkar hur religiösa minoriteter framställs, särskilt när deras normer avviker från majoritetssamhällets. Artikeln argumenterar för att denna medielogik bidrar till att förstärka bilden av Plymouthbröderna som en problematisk aktör, vilket i sin tur påverkar myndigheters och allmänhetens förhållningssätt till skolan.

Kort historik

De exklusiva Plymouthbröderna (Plymouth Brethren Christian Church) har sitt ursprung i 1820-talets Irland och betraktar John Nelson Darby (1800–1882) som sin grundare. Darby, tidigare anglikansk präst, lämnade kyrkan 1827 och ansågs av sina anhängare ha återinfört ett rent bibliskt livsideal. Trots att han uppfattades som gudomligt inspirerad, tillskrevs han aldrig profetiska egenskaper. Rörelsen fokuserade tidigt på brödsbrytelsegudstjänster och utvecklades till en sluten gren inom Plymouthrörelsen. Darby betonade att andliga ledare utses av Gud, vilket kom att präglade samfundets struktur. Även om rörelsen inte är akut apokalyptisk, finns drag av detta i dess syn på omvärldens ondska och behovet av avskildhet. Efterkommande ledare har fortsatt att tolka läran på nya sätt, vilket bidragit till rörelsens utveckling. Denna historik är viktig för att förstå dagens exklusiva Plymouthbröder.

Centrala doktriner

Enligt Darby hade världen blivit alltmer ogudaktig och «vänt sitt ansikte ifrån Gud», vilket han menade inte kunde ha varit Guds egentliga avsikt. Lösningen på detta var att återgå till vad han ansåg vara den ursprungliga formen av kristendom, och för att uppnå detta blev separation ett centralt drag i hans förkunnelse. Darby ville därför skapa en församling utifrån principerna om avskildhet, något som kommande ledare fortsatt att försöka upprätthålla. Detta har bidragit till att hålla samfundet rent från yttre inflytande (Nilsson 1986, 61–72; Barrett 2001, 162–166; Scotland 2005, 36–38). Åminnelsen, vilken inom rörelsen används som synonym till nattvard, kom som sagt att bli den mest centrala ritual som församlingen praktiserar och ligger till grund för deras självförståelse. Firandet av nattvarden har således blivit en av de mest betydelsefulla riter som församlingen utövar (Ip1). Konsekvenserna av den stora betydelse som tillskrivs nattvarden är omfattande inom De exklusiva bröderna. Detta innebär att medlemmarna inte intar måltider i samvaro med utomstående. Att äta tillsammans inom församlingen är dock mycket uppskattat, och det förekommer ett flitigt besökande hemma hos olika familjer där man turas om att bjuda hem varandra (Ip1).

Detta teologiska resonemang att inte inta vare sig nattvard eller andra måltider tillsammans med andra än de som tillhör den egna församlingen ligger även till grund för att församlingen inte gärna beblandar sig med utomstående, utan väljer att i så stor utsträckning som möjligt endast ha kontakt med sina egna och därmed leva ett undandraget och avskilt liv ur samhällets perspektiv. Att hålla nattvarden ren från orent inflytande har genom åren fått mer omfattande konsekvenser än att det enbart gäller själva nattvarden i sig självt. Denna separation innebär idag exempelvis att medlemmarna i betydande utsträckning undviker tv, radio eller internet, även om man driver en mycket informativ hemsida (Plymouth Brethren Christian Church 2024). Inställningen till dagstidningar är däremot betydligt mer positiv. Viss utveckling har skett de senaste åren, vilket verkar vara kopplat till nuvarande ledaren Bruce David Hales. Under Hales ledning har församlingen exempelvis öppnat en stor kontaktyta utåt genom lanseringen av en hemsida där församlingen öppet berättar om vilka de är, sin tro och sina doktriner, på ett sätt som få trodde skulle vara möjligt för bara ett tiotal år sedan.

Församlingen i Sverige

De exklusiva Plymouthbröderna har funnits i Sverige sedan 1876, med kyrkor i Göteborg, Helsingborg, Smålandsstenar och Ljungby. Församlingen har idag 505 medlemmar, en ökning från 360 år 2014, främst på grund av många unga äktenskap, födselar och viss inflyttning från Tyskland och Frankrike. Församlingen är en ideell förening med kyrklig klassificering och har vigselrätt, men ansöker om att bli ett registrerat trossamfund. Giftermål och kärnfamilj är centrala, och många medlemmar driver egna företag eller arbetar hos andra inom församlingen. Evangelisation sker i liten skala, medan välgörenhet bedrivs genom Rapid Relief Team. Gudstjänster hålls dagligen, vilket stärker den interna gemenskapen. Trots sin separatistiska hållning har församlingen på senare år sökt kontakt med politiker och före detta medlemmar, vilket kan bidra till ökad förståelse och kontakt med samhället.

Religiösa friskolor i Sverige

Religiösa friskolor utgör mindre än en procent av svenska skolor, men har fått stort utrymme i debatten. Enligt Berglund präglas diskussionen ofta av ideologiska motsättningar och mediala förenklingar snarare än fakta. Medier fokuserar på avvikelser och skandaler, särskilt i skolor med sluten struktur eller minoritetsreligioner. Berglund betonar att religiösa friskolor är heterogena – vissa liknar vanliga skolor, andra är mer normstyrda (Berglund 2020). Skolinspektionen spelar en viktig roll i att granska att skolorna följer läroplanen. Konflikter uppstår när religiösa värderingar krockar med statliga krav, vilket påverkar skolornas legitimitet och förstärker bilden av dem som problematiska. Vår tidigare forskning visar att religiösa friskolor i Sverige inte kan förstås enbart som utbildningsinstitutioner, utan måste ses som en del av bredare sociala och religiösa system (Frisk, Nilsson och Åkerbäck 2018). Vårt arbete bidrar till en mer nyanserad förståelse av hur barn formas i religiösa minoritetsmiljöer och hur dessa miljöer samspelar med det sekulära samhällets normer och institutioner.

OneSchool Global

OneSchool Global Nyby Campus, tidigare känd som Laboraskolan, är en friskola belägen i Långaryd i Hylte kommun i Halland. Skolan grundades 2007 av föräldrar som är medlemmar i församlingen. I Sverige är skolan helt konfessionsfri. I praktiken innebär detta att alla aktiviteter som på något sätt kan anses vara religiösa måste ske utanför det ordinarie skolprogrammet och vara frivilliga. Skolan är öppen för alla elever, men hittills har ingen elev som inte har föräldrar som är medlemmar i Plymouthbröderna varit inskriven på skolan. Skolan drivs som ett aktiebolag med en styrelse där samtliga fem medlemmar är medlemmar men skolan har som policy att inte anställa medlemmar; därför är rektor och samtliga lärare inte medlemmar. Detta upplägg är unikt i Sverige. Då några elever bodde långt ifrån skolan praktiserades distansstudier ett fåtal dagar i veckan för dessa. Efter klagomål från Skolinspektionen 2012 ändrade man dock så att samtliga elever är på plats alla dagar i veckan. Detta innebär att en del elever pendlar flera timmar per dag, som längst med 140 kilometers avstånd enkel väg (Ip3).

Skolan har vid ett flertal tillfällen varit föremål för Skolinspektionens undersökningar. Efter att den före detta rektorn på skolan offentligt i massmedia anklagat skolan för att inte vara konfessionsfri, fick även allmänheten upp ögonen för skolan. Före detta medarbetare hävdade att flickor inte uppmuntras till högre utbildning eftersom de inte uppmuntras till att arbeta efter skolan. Skolan kritiserades också för att låta eleverna bära skoluniformer som förstärker könsrollerna, mer specifikt att flickor hade kjol under gymnastiklektionerna. Vidare kritiserades skolan för att inte ge eleverna adekvat tillgång till internet. Skolbiblioteket var vid ett tidigare besök 2016 tämligen litet. Föräldrar hade tagit bort litteratur som ansågs opassande på grund av innehåll som relaterar till exempelvis sexualitet. Efter Skolinspektionens kritik gällande detta bad skolan om extern hjälp för att komma fram till en lösning som låg i linje med skollagen. Enligt Frisk och Nilsson (2021, 149) menade dåvarande rektor Alexander Thornberg att det stämde att skolan haft problem med föräldrar som i alltför hög grad velat påverka undervisningen och att Skolinspektionen ansåg att påverkan låg utanför vad som anses vara normalt, utan att kunna definiera vad normalt i detta fall skulle innebära. Skolan tog då hjälp av professor Gunnar Hillerdal som tillsammans med representanter för föräldragruppen, lärare och elever

sammanställde en lista över acceptabel litteratur. Skolinspektionen godtog dock inte denna lista eftersom den ansågs begränsa lärarnas självbestämmande och elevernas rätt till mångsidig utbildning. Gällande föräldrars påverkan antogs en policy 2009 utifrån vilken ett visst samarbete med föräldrar anses fördelaktigt samtidigt som lärarnas självbestämmande inte skulle undermineras.

Vidare kritiserade Skolinspektionen bristen på objektivitet och källkritik i undervisningen. Under en tillsyn 2013 uppmärksammades att läraren i det observerade klassrummet inte engagerade eleverna tillräckligt i kritiska diskussioner och att läraren inte följde upp elevernas egna frågor (Skolinspektionen 2013). Eleverna uppfattades ha bristande kunskap i värdering och argumentation. Man menade också att ett problem var att pojkar i långt högre utsträckning än flickor besvarade frågor i klassrummet. Detta attribuerades till de traditionella könsrollerna. Eleverna upplevde dock själva att de blev engagerade i diskussioner. Frisk och Nilsson skriver att den dåvarande rektorn attribuerade detta till att observationer endast gjorts med en lärare och att detta kan ha påverkat utslaget (Frisk och Nilsson 2021, 150). Skolinspektionen kritiserade vidare censuren av internet då man fann att flera sidor som vanligen används i undervisning, såsom Wikipedia och SO-rummet samt politiska partiers hemsidor, inte fanns bland de sidor som eleverna hade tillgång till. Man menade att detta ytterligare försvårade för eleverna att utveckla sitt kritiska tänkande. Inspektionen var del av en standardundersökning där Skolverket valde ut 13 olika skolor att undersöka. Senare rapporter från Skolinspektionen problematiserade att en studievägledare hade uppmanat elever att inte söka högskoleprovet. Enligt rektorn berodde detta på att en styrelsemedlem hade uppfattat att det var för kort tid för eleverna att förbereda sig och att det inte hade att göra med att man inte uppmuntrar till högre utbildning.

En rapport från 2015 slog fast att skolan nu gett eleverna utökad tillgång till internet och adekvat studievägledning (Skolinspektionen 2015). Året därpå, 2016, påbörjades arbetet med en revidering av den likabehandlingsplan som efterfrågats av Skolinspektionen sedan 2009. Återigen kom frågan om traditionella könsroller upp. En annan återkommande kritik har varit undervisande lärares låga grad av legitimering. 2016 hävdade rektorn att 85 till 90 procent av skolans lärare var kvalificerade (Skol-

inspektionen 2017). Ytterligare en aspekt, som togs upp 2017, var bristen på tillgång till hemspråksundervisning (Skolinspektionen 2017). Flera av eleverna på skolan har engelska som modersmål och har därför rätt till en timmes undervisning i veckan. Skolan menade dock att detta inte efterfrågats, snarare hade föräldrar oroat sig för att deras barn skulle lära sig ordentlig svenska.

2019 uppgick Laboraskolan i den globala utbildningskoncernen OneSchool Global, som har över 120 campus med över 9000 elever i 20 länder (Oneschool Global 2025). Pedagogiskt innebär detta större möjligheter för skolan att samarbeta med andra skolor inom koncernen, särskilt inom Europa, där man också delar upplägg för skoluppgifter. Eleverna ges möjlighet att samarbeta med andra elever utanför kursplanen för gymnasiet och även möjlighet att läsa internationella kurser. Undervisningen bygger delvis på lärarledd undervisning och delvis på mer självständigt arbete där stort fokus läggs på att eleverna själva, med stöttning av lärarna, planerar och genomför sina uppgifter.

Övergången från Laboraskolan till OneSchool Global sammanfaller delvis med att en ny nyutexaminerad rektor anställts. Den nya rektorn har infört en rad förändringar, bland annat fortlöpande «barnskyddskurser» som designas i samarbete med styrelsen och som det ställs krav på att föräldrar som arbetar som volontärer på skolan ska genomgå. Rektorn berättar:

Vi vill att alla som är på skolan regelbundet ska ha utbildning om hur man agerar och hur man är mot elever, vart man ska vända sig om man misstänker att en elev far illa, det är viktigt för oss helt enkelt att barnen alltid är trygga och säkra runt oss vuxna som befinner oss på skolan. (Ip3)

Innehållet behandlar korrekt beteende från vuxna för att säkra skolbarnens trygghet och säkerhet. Det volontärarbete som föräldrar utför innefattar exempelvis skolbespisning, städning eller praktiskt underhåll, men aldrig undervisning, där kravet på att samtlig anställd och undervisande personal ska vara icke-medlemmar kvarstår. Dessa utbildningsmoment innefattar information om hur man ska anmäla om man misstänker att ett barn far illa, även för volontärerna som inte omfattas av den formella anmälningsplikten men där det påtalas att skolan önskar att även volontärer anmäler, vilket dock inte hittills inträffat. Rektorn påtalar att skolan kan och har gjort

enstaka anmälningar till socialtjänsten när det funnits anledning till oro: «Vi har gjort socialanmälningar som skola, precis som många skolor gör», säger rektorn och understryker att lärarna har egna genomgångar eftersom lärarna till skillnad från volontärerna har anmälningsplikt (Ip3).

Rektorn förklarar vad övergången från Laboraskolan till Oneschool Global-koncernen innebär:

Speciellt för vår skola i Sverige är att vi kan samarbeta med de skolor som befinner sig i den europeiska regionen främst och det vi gör är att vi lärare kan samarbeta för att skapa uppgifter så långt det är möjligt inom ramarna för våra läroplaner ... det ger möjligheter för oss att byta erfarenheter och pedagogiska tips ... för eleverna gör det det möjligt att de vid vissa tillfällen kan få ett bredare nätverk med andra elever som de kan samarbeta med. (Ip3)

Skolinspektionens rapporter visar att det 2022 fortfarande inte fanns en fungerande rutin gällande plan för att förebygga kränkande behandling. Denna skulle upprättas årsvis samt redovisas genom utvärdering där åtgärder framkommer (Riksdagen 2010. Skollagen 6 kap. 8 §). Handlingsplanen var densamma för grundskolan och gymnasiet, vilket Skolinspektionen menade resulterade i att det inte framgick vilka åtgärder som vidtagits vid de två separata enheterna. Detta bedömdes vara en mindre allvarlig brist som kunde åtgärdas i och med att det fanns en plan för gymnasieenheten. Skolinspektionen menade att skolan inte uppfyllde författningskraven för anställning av personal, specifikt att lärare utan lärarlegitimation innehade tillsvidareanställningar. Sammantaget hade 53 procent av lärarna lärarlegitimation. Även denna anmärkning ansågs vara av mindre allvarlig art eftersom skolenheten hade en plan för att «kompetensutveckla och motivera olegitimerade lärare till valideringsutbildning» (Skolinspektionen 2022). Gällande elevhälsa visade Skolinspektionens utredning att den skolpsykolog som skolenheten använde som konsult inte deltog i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet, vilket ansågs vara mindre allvarligt eftersom övrigt förebyggande arbete innefattar övriga kompetenser som krävs (Skolinspektionen 2022).

Ett ämne som specifikt behandlades i Skolinspektionens rapporter var bristen på sex- och samlevnadsundervisning inom ramen för ämnet biologi under «de senaste

åren». Rektor angav att undervisning inom detta område endast förekommer på gymnasiet. Utifrån rektor och lärares svar verkar undervisning inte ha skett sedan 2017. I Skolinspektionens rapport uppgav skolan att rektor sammanställt en PowerPoint-presentation som ska användas i klass 6 och 9 innevarande termin (2022). Rektor såväl som lärare hävdade att ämnet är känsligt och här benämndes särskilt homosexualitet som ett område där lärare var tvungna att förankra hos rektor när och hur detta ämne togs upp. Lärarna angav att detta gjordes i samband med religionsundervisningen, något som sedan dess verkar ha förändrats så att det ingår i ett tema snarare än som del av den ordinarie undervisningen. I vår intervju med rektor 2024 förklarar hon:

Det görs genom att vi lyfter ut delar av undervisningen i ett paket som vi levererar till eleverna i, vad ska man säga, i något slags tema så att de delarna som är kopplade till sexualitet, samtycke och relationer undervisas i, ja, jag skulle säga under temadagar. (Ip3)

På frågan om det konkreta innehållet fortsätter hon:

För mig har det varit viktigt att innehållet mäter upp mot det som står i det centrala innehållet och våra läroplaner så jag har skapat allt innehåll själv så jag vet personligen, jag kan sätta mitt namn på att jag vet att det innehåller det som det ska och vi använder nu det materialet som jag har skapat återkommande varje år i den här undervisningen ... och föräldrarna känner sig trygga med att det är gjort med så mycket hänsyn till deras tro som det är möjligt men ändå möter det centrala innehåll och krav som vi har från styrdokument. (Ip3)

Vidare kritiserade Skolinspektionen återigen hur traditionella könsroller inverkar på undervisningen i form av könsuppdelad undervisning i ämnet idrott och hälsa, vilket även medförde att matematik och svenska i vissa fall blivit uppdelade eftersom idrottslektionerna ges i halvklass (Skolinspektionen 2022). Rektor uppger att de efter samråd med styrelsen bestämt att frångå detta och ha könsintegrerade lektioner från läsåret 22/23. Detta hade redan implementerats vid Skolinspektionens tillsyn, och vi blev vid vårt besök 2023 uppmärksammade på att en sådan lektion pågick. Rektor hade tidigare inte haft kunskap om att könsuppdelad undervisning inte är tillåtet. Könsuppdelningen uppges ha påbörjats år 2019 utan motivering till varför. På fråga svarar elever att de inte vet varför de upphört med den könsuppdelade undervis-

ningen. Ett krav från Skolinspektionen är att eleverna kan mötas över könsgränserna inom ramen för skolarbetet och att lärarna samt rektor ska ombesörja att så sker. Det listas sedan inom vilka områden Skolinspektionen inte funnit brister, och dessa omfattar: saklig undervisning, konfessionsfri undervisning, att arbetet pågår mot kränkande behandling, att behöriga lärare sätter betygen och att ordningsregler utarbetats gemensamt med elever. Vid vårt besök 2023 och vår intervju med rektor 2024 både observerar vi och blir informerade om att undervisning nu sker i könsblandade grupper. Rektorn påpekar: «All undervisning sker i könsblandade grupper och vi uppmuntrar också elever i grupparbeten och vi delar upp det så att de ska få mixas i grupper oberoende av könstillhörighet» (Ip3).

Nästa beslut är daterat 27 april 2023. Där skriver Skolinspektionen att de utfört en ny oanmäld tillsyn den 15 november 2022 på grund av uppgifter som framkommit i media om att det existerar en «uppförandekod» för medarbetare där det uttrycks riktlinjer för «undervisning på skolan gällande livets uppkomst som står i strid med vad undervisningen ska innehålla enligt styrdokumentet» samt att personal kan tilldömas vite om de för utomstående avslöjar undervisningsmetoder. Skolinspektionen har tagit del av dokumentet och anger att dokumentet bland annat innehåller skrivelser om att medarbetarna «måste vara noga med att skydda alla elever från moraliskt farligt material, inklusive (dock inte begränsat till) material som ifrågasätter de båda principerna om kyskhets och äktenskapets helighet eller som ifrågasätter att det var Gud som skapade mannen, kvinnan och djuren». Det formuleras vidare att allt material måste vara förenligt med Plymouthbrödernas tro, läror och praxis och att medarbetaren har skyldighet att se till att allt material godkänns av skolläda eller en representant för denna. Underlåtenhet kan leda till uppsägning. En annan intressant del är att medarbetarna förväntas rapportera «eventuella överträdelser från kollegor till sin chef eller skolläda». Trots att detta inte är förenligt med aktuell lagstiftning skriver uppförandekoden sedan att inget i dokumentet får gå emot lokal lagstiftning (Skolverket 2025). Någon lärare nämner att uppförandekoden innehåller värdeord och regler för klädkod för medarbetarna. Samtliga medarbetare uppger att de inte pratat med varandra eller reflekterat över avtalet (Skolinspektionen 2023). Enligt rektorn är det inte «ett levande dokument» och samtliga medarbetare har heller inte skrivit under det (Ip3).

Kritik mot skolan

I vår intervju med rektor 2024 framkommer den frustration det innebär att styra en skolenhet som utsätts för «extremt mycket fördomar» riktade mot församlingen men som därmed också riktas mot skolan.

Hela min livsgärning just nu handlar om att se till att vi lever upp till de krav vi har, att vi ska vara professionella, att jobba med lärarna i det systematiska kvalitetsarbetet för att utveckla vår undervisning så mycket vi bara kan. Då blir det en extrem frustration och jag blir besviken när vi porträtteras som om vi inte skulle göra det, för det är för mig att se ner på min professionalitet och på mina pedagogers professionalitet. Jag tror att man glömmer ibland att vi som jobbar på skolan inte är en del av församlingen och att vi är människor som vill göra vårt bästa på vårt jobb... rapporteringen av oss är inte särskilt nyanserad. (Ip3)

Förklaringen till denna upplevelse av fördomar och känsla av frustration är tätt knutet till hur församlingen porträtteras i massmedia. I massmedia framställs församlingen så gott som unisont som problematisk och avvikande, vanligen med betoning på att det är en religiös sekt, där begreppet används i allmän snarare än sociologisk bemärkelse. En trend har varit att beskriva Plymouthbröderna som en 'sekt' och skolan som en 'sektskola'. Detta går emot deras egen uppfattning och används i media för att beskriva något negativt, vilket förstärker kritiken mot deras tro och lära. Media har rapporterat om problem som bristande kritiskt tänkande, otillräckligt utbildad personal, och exkluderad sex- och samlevnadsundervisning men även publicerat en bild av att skolan är problematisk redan innan den öppnade. Tidigare medlemmar och anställda har också bidragit till den negativa bilden.

I artiklar som rör Skolinspektionens rapporter kopplas myndighetens kritik ofta till Plymouthbrödernas tro och levnadssätt. I vissa fall är detta berättigat, som när undervisningsmaterial bortvalts av moraliska skäl, ibland är det mer tveksamt då problemen kan förekomma även på andra skolor men framställs som unika. Media rapporterar sällan om positiva nyheter, eftersom dessa inte framstår som intressanta. Exempelvis lyser inifrån- och/eller barnperspektiv utifrån elevernas egen inställning och upplevelser i stort sett med sin frånvaro. En förklaring till detta är naturligtvis att stigmat utgör ett slags moment 22 där gruppen sluter sig samtidigt som den an-

klagas för att inte vara öppen, ett tämligen välkänt fenomen inom forskningen kring liknande grupper (Frisk, Nilsson och Åkerbäck 2018). Stigmabegreppet används här i sociologisk kontext, med utgångspunkt i Erving Goffmans klassiska definition av stigma som en socialt konstruerad egenskap som tillskrivs individer eller grupper och som leder till marginalisering eller avvikande status (Goffman 1990). Tidigare medlemmar och anställda har bidragit till den negativa bilden genom att beskriva missförhållanden och att skolan inte följer direktiv och lagar. Detta ger ett inifrån-perspektiv som är värdefullt, men rapporteringen kan uppfattas som ensidig och oproportionerlig då Plymouthbröderna, styrelsen eller rektorn sällan och får ge sin bild av skolan. Trots att det förekommit problem på skolan, kan det ifrågasättas om all kritik i media verkligen är legitim. I en kandidatuppsats skriven av Lovisa S. Bengtsson vid Jönköpings universitet 2024 gör författaren en systematisk översikt över samtliga artiklar publicerade om församlingen mellan 2014 och 2024. Hennes undersökning beskriver hur Plymouthbröderna och deras skola ofta framställs negativt i media och speglar hur användandet av sektbegreppet i media påverkat allmänhetens inställning till skolan.

Genomgången visar att flera artiklar skriver negativt om skolan utan att det direkt rör undervisningen, som schismen mellan rektorn och styrelsen, rektorns Facebook-uttalande och huruvida rektorn har titeln förstelärare. Det är också stort fokus på om skolan ska byta lokaler och expandera, vilket leder till negativa reaktioner med hänvisning till tidigare problem. Felaktigheter uppstår när skolan beskrivs som konfessionell, vilket den officiellt inte är. Bengtsson menar att media fokuserar på problem och ibland tar upp tidigare problem när det inte finns aktuella att rapportera om. Detta påverkar den samhälleliga kontexten och leder till reaktioner från allmänheten (Bengtsson 2024). Vidare lyfter hon att Plymouthbrödernas skola ofta nämns i politiska debatter om friskolor. Några mer neutrala eller positiva artiklar finns, men när kritik framförs är reaktionerna i opinionsartiklarna nästan uteslutande negativa. Vid skolans start år 2007 fanns dock artiklar som uppmanade allmänheten och politiker att ge skolan en chans.

Tidningsartiklar som beskriver Plymouthbröderna som en sekt har som sagt ofta fokuserat på deras slutenhet och avvikande normer. En artikelserie i *Smålänningen*

diskuterade om Plymouthbröderna är en sekt eller en kristen församling, och belyste vanliga missförstånd kring deras tro och vardag (Smålänningen 2024). Att begreppen sekt och församling polariseras visar en förståelse eller användning av begreppen som snarast bygger på en tolkning av begreppet sekt som detsamma som <falsk> eller i vissa fall <farlig> religion (Lewis 2002).

Artiklarna framhöll att Plymouthbröderna är integrerade i samhället genom sina företag och välgörenhetsorganisationen Rapid Relief Team (RRT), men att de ändå uppfattas som en sekt på grund av deras strikta religiösa praxis och sociala regler (jfr. Plymouth Brethren Christian Church 2021). Särskilt skolan har vid flera tillfällen granskats av medierna, bland annat i Kalla fakta (Kalla fakta 2013). Allmänhetens reaktioner på artiklar och program om Plymouthbröderna har varit blandade. Många uttrycker oro och kritik över den slutenhet och de strikta regler som förknippas med gruppen, särskilt när det gäller deras skolverksamhet. Kritiken fokuserar ofta på bristande objektivitet, könsroller och begränsad tillgång till internet för eleverna (Kalla fakta 2012).

Hallandsposten ägnar hösten 2022 och våren 2023 flera artiklar åt skolan vilket är belysande för hur media som oftast vill framställa församlingen. Församlingen ensidigt beskrivs som problematisk och där uteslutande kritiska perspektiv lyfts fram. Här lyfts det fram perspektiv som att «Ingen vill prata», «Skydda elever från moraliskt farligt material», «Misskötsamhet kan leda till uppsägning». Tidigare lärare beskrivs som rädda och representanter från kommunen, fackförbund och avhoppade medlemmar får presentera kritiska perspektiv utan att detta på något sätt kontextualiseras eller nyanseras. Ett bra exempel på detta är bland annat för att belysa frågan om det avtal som lärarna skriver på och som gäller spridandet av företagsintern information (Bark 2023a, 2023b; Carlsson 2023a, 2023b). Trots att avtalet enligt artikeln innehåller undantag för meddelarskydd (Riksdagen 2017), det vill säga rätten att lämna uppgifter till media utan repressalier, framhålls att en lärare blir orolig över det vite de kan åläggas men att andra inte funderat över det eller ens minns en genomgång av detsamma. Efter Skolinspektionens kritik läggs följande förtydligande till avtalet:

Meddelarskyddet medför en rätt att under anonymitetsskydd lämna uppgifter om

verksamheten för offentliggörande i medier som omfattas av tryckfrihetsförordningen (1949:105) och yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469) eller medverkar till framställningar i sådana medier. Ytterligare gäller undantag om meddelarfrihet till myndigheter, till exempel Skolinspektionen. (Carlsson 2023a)

SVT nyheter uttrycker samma sak som att lärarna «skräms» till tystnad och nämner att en tidigare rektor som brutit mot avtalet förlorat i rättsprocess efter att ha läckt företagshemligheter till Skolinspektionen. (Sveriges television 2022)

I svensk kontext har massmedias framställning och beskrivning av religion analyserats av bland annat Lövheim som konstaterar att «Media representations of religious diversity are interrelated with changes in other institutions in Swedish society, such as politics, law, and education» (Lövheim 2019, 289). Det är en komplex interaktion mellan religion och hur dessa framställs i massmedia när det gäller religiös förändring och detta tenderar även att påverka exempelvis politik, lagstiftning och skola. Det sistnämnda kan i det beskrivna fallet konstateras framgå med stor tydlighet och detta gäller inte minst hur massmedia framställer de grupper som etiketteras som sekter. Massmedias negativa framställningar kan även ha långtgående effekter och kan till och med ha en direkt negativ effekt och påverka avhoppade medlemmars förmåga att återhämta sig efter att de lämnat. I en studie av Levey och Dubrow-Marshall kan de konstatera att, «Findings suggested that the level of exposure former cult members have to media about cults and their level of comfort with such media relates negatively to self-acceptance and their relationships with other people» (Levey och Dubrow-Marshall 2023). Massmedias påverkan bör inte underskattas och här bör ytterligare studier genomföras även i Sverige.

Konklusioner

I sin nuvarande tappning erbjuder OneSchool Global utbildning från årskurs 3 till 9 samt gymnasieutbildning med inriktning på ekonomiprogrammet. Programmet är inriktat på att ge eleverna en stark grund inom ekonomi och företagande och förbereder dem för vidare studier på högskola eller universitet samt för arbetslivet. Vid tiden för intervjun 2024 finns inget aktuellt ärende hos Skolinspektionen.

Församlingen framställs i svensk massmedia som problematisk och avvikande. Trots att Sverige ofta vill framstå som ett mångkulturellt, progressivt och ett religiöst tolerant land, finns det begränsningar för vad som kan tolereras och accepteras. Att gruppen har en kontroversiell syn på moral och normer eller en avvikande religiös praktik och en version av kristendom som kan kännas främmande för det svenska samhället verkar dock inte vara det huvudsakliga problemet med församlingen. Församlingens medlemmar driver framgångsrika företag och uppfattas av sin omgivning som vilka företag som helst, utan problem att göra affärer med det omgivande samhället. Här verkar inte grunden till kritiken stå att finna.

Grunden till kritiken av samfundet verkar snarare stå att finna i den samtida utvecklingen av synen på religion och på barn. I Sverige har synen på religion och religiöst utövande den senaste tiden blivit alltmer individualiserad. Intresset för existentiella frågor verkar inte ha försvunnit eller minskat, men detta förläggs alltmer på individen och blir något man söker individuellt snarare än att ansluta sig till en grupp (Frisk och Åkerbäck 2013). En konsekvens av detta är att det religiösa sökandet blir något privat och inte längre står i fokus för kritik. Det är upp till den egna individen att söka sitt eget svar på livets gåtor. Det är först när religion/religiösa aktörer/samhällen överskrider gränsen till det offentliga och sekulära som det lägger grunden för kontroverser.

En samtida process i Sverige är det stora fokus som finns kring barns rättigheter och välbefinnande (Lundberg 2020). Detta fokus på barns rättigheter får även konsekvenser för hur samhället betraktar religion och hur barn uppfostras i religiösa sammanhang. Sammanfattningsvis kan man säga att, även om det förekommer en hel del religionskritik i dagens Sverige av olika religiösa grupper som befinner sig i utkanten av den normativa religiösa praktiken, så kommer en stor del av kritiken kring olika församlingars praktik och leverne att beröra hur barnen har det och hur de uppfostras (Åkerbäck 2018, 17–39).

Fokus för kritiken av församlingen är inte deras religiösa praktik eller leverne utan vad de gör med sina barn, och där kommer skolverksamheten i fokus. Trots den kritik som framför allt kommer från Skolverket och som förstärks av den massmediala framställningen, fortsätter församlingen att kämpa på och gör allt de kan

för att få fortsätta driva sin skola och fostra barnen i församlingens livsstil och religion.

Grupper som De exklusiva Plymouthbröderna utsätts ofta för kritik för sina avvikande normer och värderingar. Detta förstärks ofta av massmediernas negativa framställningar, vilket kan leda till en allmän misstro mot gruppen. Föräldrar och skolpersonal inom gruppen kan känna sig missförstådda och orättvist behandlade, vilket skapar en känsla av frustration och utanförskap. Sammantaget visar detta att i ett samhälle som värderar barns rättigheter högt, blir religiösa grupper som Plymouthbröderna föremål för en mycket omfattande granskning och kritik. Fokus ligger dock inte så mycket på deras religiösa praktik, utan framför allt på hur de uppfostrar och behandlar sina barn. Detta leder i sin tur till en komplex dynamik där gruppen känner sig stigmatiserade och missförstådda vilket leder till att de drar sig undan. Samtidigt försöker samhället sträva efter att skydda barnens rättigheter och välbefinnande men då församlingen drar sig undan så leder detta till allt sämre möjlighet till just detta på grund av dessa stigmatiseringens effekter.

Trots att fältet är dynamiskt visar vår uppdaterade empiri att mycket har förblivit stabilt sedan vår tidigare forskning. Detta understryker kontinuiteten i relationen mellan religiösa minoriteter, medier och offentligheten, och pekar på att kontroverser ofta uppstår kring återkommande teman snarare än nya händelser. Denna cirkel av misstro mot samhället och samtidigt samhällets ovilja att förstå den religiösa gruppens vilja till att fostra sina barn efter vad den upplever som i enlighet med deras religiösa tro är olycklig och är något som bör både uppmärksammas och noggrant även fortsättningsvis lyftas fram och diskuteras vidare.

Litteratur

- Bark, Isabel. 2023a. «Religionsforskaren: Därför klassas Plymouthbröderna som en sekt.» *Hallandsposten*, 25 februari, 2023. <https://www.hallandsposten.se/nyheter/hylte/religionsforskaren-darfor-klassas-plymouthbroderna-som-en-sekt.46e35f96-4dfe-45ea-944f-df579c26dbd3>.
- Bark, Isabel. 2023b. «Hård kritik mot skolans tystnadskultur: «Hela poängen är att sluta kretsen.»» *Hallandsposten*, 2 mars, 2023. <https://www.hallandsposten.se/nyheter/hylte/hard-kritik-mot-skolans-tystnadskultur-hela-poangen-ar-att-sluta-kretsen.356d891c-7f07-403e-9b5b-b77a246185e6>.

- Barrett, David V. 2001. *The New Believers. A Survey of Sects, Cults and Alternative Religions*. London: Cassell
- Bengtsson, Lovisa S. 2024. «Mediebevakningen av Plymouthbrödernas skola: En studie gällande representationen av Plymouthbrödernas skola i svenska tidningar mellan år 2004–2024.» Opublicerad masteruppsats, Jönköping University.
- Berglund, Jenny. 2020. «Forskare: «Nyansera bilden av religiösa friskolor.»» Stockholms universitet, Nyheter. <https://www.su.se/nyheter/forskare-nyansera-bilden-av-religiösa-friskolor-1.538362>.
- Carlsson, Pierre. 2023a. «Lärare på Oneschool oroliga över viteshot under tillsynen.» *Hallandsposten*, 28 februari, 2023. <https://www.hallandsposten.se/nyheter/hylte/laerare-pa-oneschool-oroliga-over-viteshot-under-tillsynen.0067dc96-9960-46bc-814d-b016ecad3711>.
- Carlsson, Pierre. 2023b. «Tina Nyström lämnade Plymouthbröderna – motsätter sig att de får driva egen skola.» *Hallandsposten*, 1 mars, 2023. <https://www.hallandsposten.se/nyheter/hylte/tina-nystrom-lamnade-plymouthbroderna-motsatter-sig-att-de-far-driva-egen-skola.d748d7ee-7840-44da-a67c-e69b5dc10aee>.
- Frisk, Liselotte och Sanja Nilsson. 2021. «The Plymouth Brethren Christian Church in Sweden: Child Rearing and Schooling.» I *The Journal of CESNUR*, 5 (2): 135–160.
- Frisk, Liselotte, Sanja Nilsson och Peter Åkerbäck. 2018. Children in Minority Religions: Growing up in controversial Religious Groups». *Fieldwork in Religion* 16 (1): 134–135. Doi: 10.1558/firn-20195
- Frisk, Liselotte och Peter Åkerbäck. 2013. *Den mediterande dalahästen. Religion på nya arenor i samtidens Sverige*. Stockholm: Dialogos.
- Goffman, Erving. 1990. *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*. London: Penguin.
- Hjarvard, Stig. 2008. «The Mediatization of Society: A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change». *Nordicom Review* 29 (2): 102–131. <https://doi.org/10.1515/nor-2017-0181>.
- Kalla fakta. 2012. «Kalla fakta granskade Plymouthbrödernas friskola.» <https://www.tv4.se/artikel/4fc33bff04bf72228b000b1b/kalla-fakta-granskade-plymouthbrodernas-friskola>. TV4, 2 maj, 2012. Hämtad 15 augusti 2025.
- Kalla fakta. 2013. «Avsnitt 7 Plymouthbröderna.» Video. *Kalla fakta*, 25 mars, 2018. Hämtad 15 augusti, 2025. https://www.youtube.com/watch?v=iuS_m3pasZk&ab_channel=Kallafakta.
- Levey, Dhyana och Rod Dubrow-Marshall. 2023. «Cults and Media Stereotypes: Does Media Coverage of Current and Former Cult Members Hinder Victims' Recovery?» *International Journal of Coercion, Abuse, and Manipulation* 5 (1): 9–22.
- Lewis, James R. 2002. *The Encyclopedia of Cults, Sects, and New Religions*. Amherst: Prometheus Books.
- Lundberg, Anna. 2020. *Barnkonventionen som svensk lag: En analys av implementeringen och dess konsekvenser*. Svensk Juristtidning 105 (3): 245–267.
- Lövheim, Mia. 2019. ««The Swedish Condition»: Representations of Religion in the Swedish Press 1988–2018.» *Temenos* 55 (2): 271–292.
- Nilsson, Christer. 1986. *Sekternas sekt. De exklusiva Plymouthbröderna*. Stockholm: Proprius
- Oneschool Global. 2025. «Our Campuses.» Hämtad 3 juli 2025. <https://www.oneschoolglobal.com/our-campuses/>.
- Plymouth Brethren Christian Church. 2021. «Ny artikelserie om Plymouthbröderna i Småland-ningen- «sekt eller kristen församling?»» Hämtad 17 augusti 2025. <https://www.mynews->

- desk.com/se/plymouthbroederna/pressreleases/ny-artikelserie-om-plymouthbroederna-i-smaalaenningen-sekt-eller-kristen-foersamling-3111113.
- Plymouth Brethren Christian Church. 2024. «Our History.» Hämtad 4 januari 2024. <https://www.plymouthbrethrenchristianchurch.org/community/our-history/>.
- Riksdagen. 2010. *Skollag (2010:800)*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800/.
- Riksdagen. 2017. *Lag (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter*. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2017151-om-meddelarskydd-i-vissa-enskilda_sfs-2017-151/.
- Scotland, Nigel. 2005. «Plymouthbröderna.» I *Nya religioner. En uppslagsbok om andliga rörelser, sekter och alternativ andlighet*, redigerad av Christopher Partridge, Per Beskow och Lars Johansson. Örebro: Libris.
- Skolinspektionen. 2013. «Rapport efter kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällsorienterande ämnen årskurserna 7–9 Laboraskolan i Hylte kommun.» Hämtad 20 augusti 2025. <https://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=510206>.
- Skolinspektionen. 2015. «Beslut för grundskola och gymnasieskola efter tillsyn av Laboraskolan i Hylte kommun.» Hämtad 20 augusti 2025. <https://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=528267>.
- Skolinspektionen. 2017. «Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i Labora Grundskola i Hylte kommun.» Hämtad 20 augusti 2025. <https://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=576901>.
- Skolinspektionen. 2022. «Beslut för förskoleklass och grundskola efter tillsyn i OneSchool Global Nyby Campus Grundskola i Hylte kommun.» Hämtad 3 juli 2025. <https://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=625138>.
- Skolinspektionen. 2023. «Beslut: Tillsyn av OneSchool Global Nyby Campus Grundskola i Hylte kommun.» Hämtad 3 juli 2025. <https://siris.skolverket.se/siris/ris.openfile?docID=626727>.
- Skolverket. 2025. «Skollagen och förordningar.» Hämtad 17 augusti 2025. <https://www.skolverket.se/styrning-och-ansvar/regler-och-ansvar/skollagen-och-forordningar>.
- Småläningen. 2024. «Artiklar om Plymouthbröderna.» Hämtad 17 augusti 2025. <https://www.smalanningen.se/organisation/dfa14edc-1f61-4d04-5fa5-14693163ecb7>.
- Sveriges television. 2022. «Plymouthbrödernas viteshot skrämmar anställda till tystnad på One-school global.» Hämtad 17 augusti 2025. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/halland/plymouthbrodernas-viteshot-skrammer-anstallda-till-tystnad-pa-oneschool-global>.
- Wallis, Roy. 1975. *Sectarianism: Analyses of Religious and Non-Religious Sects*. London: Peter Owen & New York: John Wiley
- Åkerbäck, Peter. 2018. «The Politicization of Children in Minority Religions: The Swedish and the European Contexts.» I *Children in Minority Religions. Growing Up in Controversial Religious Groups*, redigerad av Liselotte Frisk, Sanja Nilsson och Peter Åkerbäck, 17–39. Sheffield: Equinox.

Informanter

- Ip 1 – Medlem ur Stockholmsförsamlingen av De exklusiva bröderna – 9 juni 2006.
- Ip2 – Medlem ur Församlingen i Smålandsstenar av De exklusiva bröderna – 8 januari 2024.
- Ip3 – Rektor för OneSchool Global – 14 oktober 2024.

English abstract

This article provides a comprehensive overview of the Plymouth Brethren Christian Church, also known as the Exclusive Brethren, and their history in Sweden. By exploring key doctrines and lifestyle, with a particular focus on the non-denominational school run by a group of members, OneSchool Global, the article highlights how the stigma surrounding the movement manifests in concerns about children's education. It also examines how media influences public perception of the school through its negative portrayal of the congregation, and how this affects the school's relationship with the school inspection authorities. Through this analysis, readers gain insight into the challenges faced by the Plymouth Brethren in Swedish society.

Keywords: Plymouth Brethren Christian Church, education, school, media, stigma